

องค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออก ด้านการเมืองไทย
Success Factor in Organizing The Public Deliberative Forum on Thai Politics

อรุณรัตน์ ฉัตรวงศ์วิริยะ (Arunrat Chatwongwiriya)* วันชัย วัฒนศัพท์ (Vanchai Vatanasapt)**

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออก (Public Deliberative Forum) ด้านการเมืองที่เหมาะสมกับคนไทย และสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของการประชุมและผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อนำแนวทางที่ได้ไปขยายผลต่อไปในเวทีอื่นๆ โดยเฉพาะเพื่อนำไปใช้ในเวทีของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การศึกษาเริ่มจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากสถาบันพระปกเกล้าและจากประสบการณ์ตรงที่คุ้นเคยกับการจัดเวทีเสวนาของผู้วิจัย ให้ได้มาซึ่งแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยอีกทาง

จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ผล โดยวิธีการดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในรูปแบบของสถิติบรรยาย เพื่ออธิบายข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นำเสนอด้วยตารางและแผนภูมิรูปภาพ ซึ่งนำข้อมูลทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ยและร้อยละ เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีการตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์ โดยทำการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยวิธีการตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ประกอบด้วย เวลา สถานที่ และบุคคลผู้ร่วมตอบแบบสอบถามหรือสัมภาษณ์ 3) วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึกในระหว่างการจัดเวทีเสวนา

จากการวิเคราะห์ผลนำมาซึ่งข้อสรุปของผลการศึกษารวมองค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออก (Public Deliberative Forum) ด้านการเมืองที่เหมาะสมกับคนไทย นั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จอยู่ด้วยกัน 6 ประการ ได้แก่ 1) ความเป็นกลางของผู้ดำเนินการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออก 2) บุคลากรที่มาดำเนินงานเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในเรื่องกระบวนการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออก 3) หัวข้อและเนื้อหาในการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออกตรงกับที่ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนาสนใจและเห็นความสำคัญ (เรื่องใกล้ตัว) 4) ผู้เอื้อกระบวนการกลุ่มหรือวิทยากรกระบวนการ (facilitator) เป็นผู้มีส่วนทำให้กระบวนการในเวทีประชาเสวนาหาทางออกมีความราบรื่นและหาข้อสรุปได้ 5) ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนาต้องมีความเชื่อมั่นในกระบวนการประชาเสวนาหาทางออกว่าช่วยในการนำผู้คนที่เห็นต่างมาร่วมกันแก้ปัญหาด้านการเมือง ก่อให้เกิดความสามัคคีให้กับคนในชาติได้ 6) บรรยากาศการจัดสถานที่แบบโต๊ะกลมในเวทีประชาเสวนาหาทางออกมีส่วนทำให้ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนามีความรู้สึกเท่าเทียม เสมอภาค ทำให้ต้องการที่จะร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งการศึกษานี้ถือว่าเป็นวิธีการที่ดีและมีประโยชน์สำหรับเวทีอื่นๆ ที่ต้องการการรับฟังความคิดเห็นและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากผู้เข้าร่วมเวทีเสวนา ดังนั้นจึงควรศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบในการดำเนินกระบวนการเวทีประชาเสวนาหาทางออกให้ง่ายและสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติในเวทีของการปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

* นักศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** ศาสตราจารย์ สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ABSTRACT

The purpose of this independent study was to study the success factors in public deliberative forum for political issues of the Thai society which can be utilized as a guideline for other deliberative process in the local government administrative forum.

The steps of the study began with body of knowledge synthesis from related researches from King Prajadhipok's Institute and researcher's experience which researcher was used questionnaire as tools for data collecting. Including the participant observation.

Next step of the study was analyze the results by the following procedure : 1) Analysis of quantitative data. In the form of descriptive statistics and presented with a table and pictograms sort by descending. 2) Analysis of qualitative data. Has to reviewed the data before analysis by Data Triangulation for Increase the reliability of the these data. By the way , check out the source 3 sources include the time, place and person survey or interview. 3) Analysis of conclusion from data. Derived from observations interview and record from stage of public deliberation.

The result of the success factors for the deliberative forum, by using quantitative and qualitative methods, consist of 6 keys as followed : 1) The non-biased the deliberation's moderator. 2) The assistants who have a good command of content in the deliberation. 3) The topic and the content which is up-to-date or close to participants understanding. 4) The fluent facilitators with the technical skill. 5) The trust of participants or attendees in deliberative process that will bring unity of Thai Nation. 6) Environment of round table deliberative forum brings a good atmosphere for participants such as equality and participative feeling. The result of the study is useful for local politics.

คำสำคัญ: การประชาเสวนาหาทางออก ฉันทามติ

Key Words: Public Deliberation, Consensus

บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุคของการปฏิรูปการเมือง เพื่อเข้าสู่รูปแบบของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นผลจากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสองฉบับ พุทธศักราช 2540 และ พุทธศักราช 2550 ได้วางแนวทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะต่างๆ และให้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่างๆ ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมให้ข้อมูล ปรีกษาหารือ ตัดสินใจ และติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงาน และมีการออกกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าชื่อเสนอกฎหมาย ลงประชามติ ประชาพิจารณ์ เพื่อเสนอถอดถอนผู้ที่กระทำการทุจริต ทำให้ประชาชนคนไทยเกิดความรู้สึกตื่นตัวและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน เพียงแต่การปฏิบัติอาจยังไม่ดีพอ และกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่ควรออกตามความในข้อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เรื่องการมีส่วนร่วมที่ควรออกมาก็ยังไม่ได้มีการบัญญัติออกมา มีแต่ระเบียบสำนักนายกฯ เรื่องการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ปีพุทธศักราช 2539 และ พุทธศักราช 2548 การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ก่อนปี พุทธศักราช 2539 เป็นการรับฟังผ่านผู้แทนราษฎรเป็นหลัก แต่ในปีพุทธศักราช 2539 รัฐบาลได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ โดยประชาพิจารณ์ ปีพุทธศักราช 2539 อย่างไรก็ตาม ระเบียบปีพุทธศักราช 2539 มีข้อจำกัดหลายประการและยังก่อให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างผู้สนับสนุนและกลุ่มผู้คัดค้าน จึงได้มีการปรับปรุงใหม่เป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็น

ของประชาชน ปีพุทธศักราช 2548 (ศูนย์บริการระหว่างประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เหตุผลความจำเป็นที่ต้องมีระเบียบนี้ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน, 2548 อ้างถึงใน วันชัย, 2557) ระเบียบดังกล่าวก็ยังคงเป็นการมารับฟังหลังจากที่รัฐหรือผู้มีอำนาจได้ตัดสินใจแล้ว จึงมักจะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในเวทีการรับฟังความคิดเห็น

จากการที่ประชาชนคนไทยมีความตื่นตัว และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้นนี้เอง เป็นเหตุให้เกิดเหตุการณ์การชุมนุมประท้วง เพื่อเรียกร้องสิทธิต่างๆ บ่อยครั้งขึ้นในช่วง 6-7 ปีที่ผ่านมา มีผู้เข้าร่วมประชุมนับหมื่นนับแสนคน และเหตุการณ์เหล่านี้เอง เป็นเหตุให้คนไทยเกิดการแบ่งข้างแยกขั้วกันอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) และฝ่ายคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) หรือเรียกว่า ฝ่ายเสื้อแดง และฝ่ายเสื้อเหลือง เป็นต้น ทุกฝ่ายต่างมีจุดยืนทางความคิดที่เหนียวแน่น และผลลัพธ์ของปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองดังกล่าว ก่อให้เกิดการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศอย่างประเมินค่ามิได้ ทำให้หลายฝ่ายพยายามแสวงหาแนวทางแก้ไข เพื่อให้สังคมไทยปลดล็อกหรือหลุดพ้นจากสภาพปัญหาที่ยืดเยื้อยาวนานนี้

นักวิชาการสาขารัฐศาสตร์หลายท่าน ต่างออกมาแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่างๆ แนะนำวิธีแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยการเจรจา แต่ก็ไม่อาจนำพาแกนนำของทุกฝ่ายเข้าสู่โต๊ะเจรจาได้สำเร็จ จึงเป็น

เหตุให้เกิด รัฐประหาร (coup d'etat) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น

ภายหลังจากการรัฐประหารคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เร่งดำเนินการปฏิรูปประเทศไทยในด้านต่างๆ และยังให้ความสำคัญกับการสร้างความสมานฉันท์ปรองดองขึ้นในชาติ ซึ่งจากการติดตามข่าวสารในหน้าหนังสือพิมพ์ เห็นได้ชัดว่า คสช. ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างมาก มีการระบุถึงเรื่องการปฏิรูปโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ไว้ในประกาศ คสช. ฉบับที่ 1 ที่เป็นประกาศฉบับสำคัญที่สุดของ คสช. ในการเข้าบริหารประเทศ อีกทั้งคำแถลง 2 ครั้งของพลเอกประยุทธ์หลัง คสช. เข้ามาบริหารประเทศ ก็พบว่าได้ให้น้ำหนักเรื่องการปฏิรูปและการปรองดองไว้เป็นเรื่องเร่งด่วนและเรื่องสำคัญลำดับแรกๆ ในภารกิจของ คสช. (หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ : บทบรรณาธิการ อีสราภาพแห่งความคิด, 21 กรกฎาคม 2557) และยังมีการออกประกาศให้คณะทำงานเตรียมการปฏิรูปประเทศไทย โดยมีข้อกำหนดวางไว้เบื้องต้น 4 หัวข้อหลัก ดังนี้ 1) เรื่องความคิด ความเชื่อทางการเมืองที่แตกต่าง 2) ความไม่เชื่อศรัทธาระบบการยุติธรรม หรือ สองมาตรฐาน ซึ่งสองหัวข้อนี้ประเทศทั่วโลกมีเหมือนกัน แต่ของไทยจะแตกต่างตรงที่เรามี ข้อ 3) เรื่องการปลุกปั้น ยุยง สร้างความเกลียดชังต่างๆ และ 4) การตอกย้ำขยายความขัดแย้ง ซึ่งพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงของผู้เห็นต่าง (ไทยรัฐออนไลน์, 2557)

จากข้อกำหนดที่ทาง คสช. วางไว้เบื้องต้นนำมาซึ่งแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เกิดเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาเหล่านี้สามารถหาทางออกได้ โดยการร่วมกันสร้างเวทีประชาเสวนาหาทางออก (Public Deliberation) ที่

ประเทศ ในทุกพื้นที่ ตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค เพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้มีโอกาสอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในวงกว้างต่อข้อเสนอ ทางเลือก และความเป็นไปได้ต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญต่อการทำให้เกิดความเข้าใจระหว่งกันของประชาชนในสังคมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ทุกฝ่ายเข้าใจกันและสามารถก้าวออกจากจุดยืนที่แตกต่างกันมาสู่จุดร่วมที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้

ดังคำกล่าวของชาวอเมริกันคนหนึ่งว่า “คนอเมริกันเชื่อว่าการปฏิรูปการเมืองอย่างแท้จริงต้องเริ่มด้วยประชาชน ไม่ใช่เริ่มโดยฝ่ายนิติบัญญัติ เมื่อถามเกี่ยวกับการจัดการกับระบบการเมืองที่ป่วยประชาชนพูดออกมาว่า การปฏิรูปการเมืองครั้งเลือกตั้งไม่ได้แก้ปัญหาทั้งหมดของพวกเขา การปฏิรูปการเมืองจะไม่ทำอะไรให้ดีขึ้น ถ้าผู้กำหนดนโยบายไม่ได้ยินเสียงพวกเรา และถ้าคุณออกกฎหมายเพื่อแก้ปัญหา ประชาชนก็เพียงจะพยายามเลี่ยง ซึ่งพวกเขา มักจะทำเช่นนั้น มาตลอด ประชาชนให้เหตุผลว่า การปฏิรูปต้องเริ่มด้วยตัวพลเมืองเอง นั่นคือ ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม” (เดวิด แมทธีวส์, 2542 อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์, 2552) จากคำกล่าวที่ว่ามานี้ จะทำอย่างไรให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความรู้สึกร่วมกันเข้ามามีส่วนร่วม และพร้อมเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจและหาทางออกของการเมืองไทยไปพร้อมๆ กันในเวทีการประชาเสวนาหาทางออก จึงเป็นรายละเอียดที่ผู้วิจัยต้องทำการศึกษาถึงองค์ประกอบแห่งความสำเร็จนั้น

อีกทั้ง ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็น นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น และเป็นวิทยากรกระบวนการหรือผู้อำนวยการประชุมกลุ่ม ให้กับโรงเรียนพัฒนาผู้นำ และสร้างสันติธรรม รักสกุล (RUC School)

ขอนแก่น เป็นระยะเวลามากกว่า 2 ปี และได้คลุกคลีอยู่ในวงการฝึกอบรม โดยเฉพาะด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี และเป็นส่วนหนึ่งของคณะผู้จัดเวทีประชาเสวนาหาทางออก ดังนั้น เพื่อให้ผู้สนใจที่จะนำกระบวนการประชาเสวนาหาทางออกไปใช้ เข้าใจปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความสำเร็จ จึงเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงองค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออก ด้านการเมืองไทยนั้น ประกอบด้วยปัจจัยอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาถึงองค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออก ด้านการเมืองที่เหมาะสมกับคนไทย และสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของการประชุมและผู้เข้าร่วมประชุม

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออกด้านการเมืองไทย เริ่มตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกบุคคลเข้าร่วมเวที การส่งหนังสือเชิญ หัวข้อการประชุม รายละเอียดเนื้อหา กิจกรรมตลอดการประชุม วิทยากรกระบวนการที่มาเอื้อกระบวนการกลุ่ม รวมถึงสภาพปัญหาต่างๆ ในช่วงก่อนการจัดเวที ระหว่างการจัดเวที และหลังการจัดเวที รวมถึงแนวทางการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องเหล่านั้น

2. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนที่เคยผ่านเวทีการประชาเสวนาหาทางออก หัวข้อเกี่ยวกับการเมืองไทยมาแล้วอย่างน้อย 1 เวที ประกอบด้วยอาชีพที่หลากหลาย ได้แก่ ภาค

ราชการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน ภาควิชาการ จำนวน 170 คน

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการศึกษา เริ่มดำเนินการศึกษาตั้งแต่เดือนมีนาคม 2557 ถึง พฤศจิกายน 2557 รวมระยะเวลา 8 เดือน

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์ (interview) และแบบสอบถามประกอบ โดยผู้วิจัยจะมีการสังเคราะห์องค์ความรู้จากข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออกด้านการเมืองของประเทศไทย และจากประสบการณ์ตรงที่คุ้นเคยกับการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออก เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดเป็นประเด็นคำถามในแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ประเด็นคำถามในแบบสอบถามแล้ว จะทำการเข้าพบกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย ภาคราชการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน นักวิชาการ และสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้เชี่ยวชาญด้านการประชาเสวนาหาทางออกด้านการเมืองไทย ได้แก่ ผู้นำการอภิปราย และผู้เอื้อกระบวนการกลุ่มเป้าหมายจำนวน 170 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 รูปแบบ รูปแบบที่หนึ่งคือการใช้แบบสอบถาม แบบที่สองคือการสัมภาษณ์ และแบบที่สามคือการสังเกตการณ์การมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถาม

รูปแบบที่หนึ่งคือการใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามนี้ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น ลักษณะของคำถามแบ่งเป็น 3 ตอน โดยตอนที่ 1 และ 2 เป็นคำถามปลายปิด ส่วนตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ เขตที่พักอาศัย มีจำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีส่วนทำให้ผู้เข้าร่วมเวทีประชาเสวนาหาทางออกด้านการเมืองตัดสินใจเข้าร่วมเวทีฯ มีจำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ความสามารถของคณะผู้จัดงานมีประสบการณ์และมีความน่าเชื่อถือ 2) ด้านความเชื่อมั่นในกระบวนการประชาเสวนาหาทางออก 3) ด้านกระบวนการในการดำเนินงานให้ได้มาซึ่งข้อสรุปของหัวข้อการเสวนา 4) ด้านผู้อำนวยการกลุ่มที่มีส่วนทำให้การหาข้อสรุปมีความราบรื่น 5) ด้านความเป็นกลางของหน่วยงานที่จัดเวทีฯ 6) ด้านหัวข้อและเนื้อหาการประชุมมีความน่าสนใจ เรื่องใกล้ตัวผู้เข้าร่วมเวทีฯ 7) ด้านบรรยากาศสถานที่ในการจัดเวทีฯ เป็นแบบ Rating Scale ตามวิธีของ Likert 5 ระดับ

โดยให้ผู้เลือกตอบเพียงคำถามเดียวตั้งแต่สำคัญมากที่สุด ถึง สำคัญน้อยที่สุด ซึ่งมีการเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ความสำคัญมากที่สุด ระดับคะแนนเท่ากับ 5
 ความสำคัญมาก ระดับคะแนนเท่ากับ 4
 ความสำคัญปานกลาง ระดับคะแนนเท่ากับ 3
 ความสำคัญน้อย ระดับคะแนนเท่ากับ 2
 ความสำคัญน้อยที่สุด ระดับคะแนนเท่ากับ 1

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจและข้อเสนอแนะในการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออกให้ประสบความสำเร็จตามมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 6 ข้อ

รูปแบบที่สองคือการสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างเรื่องจุดสังเกตและข้อเสนอแนะในการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออกให้ประสบความสำเร็จตามมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 4 ข้อ โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามกรอบ

แนวคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับเวทีประชาเสวนาหาทางออกด้านการเมืองมีความเหมือนหรือแตกต่างจากเวทีประชาเสวนาหาทางออกด้านอื่น ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิดให้ร่วมแสดงความคิดเห็น จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากการบันทึกวิดีโอและจดบันทึกประกอบมาทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมว่าแต่ละกลุ่มที่คิดเห็นเหมือนกันมีเหตุผลประกอบว่าอย่างไร

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับเวทีประชาเสวนาหาทางออกเป็นทางออกให้ประเทศสามารถเดินหน้าต่อไปได้หรือไม่อย่างไร ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิดให้ร่วมแสดงความคิดเห็น จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากการบันทึกวิดีโอและจดบันทึกประกอบ มาทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมว่าแต่ละกลุ่มที่คิดเห็นเหมือนกันมีเหตุผลประกอบว่าอย่างไร

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออกด้านการเมืองประกอบด้วยปัจจัยอะไรบ้าง ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิดให้ร่วมแสดงความคิดเห็น จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากการบันทึกวิดีโอและจดบันทึกประกอบ มาทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมพร้อมเหตุผลประกอบ

ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะหากจะพัฒนาเวทีการประชาเสวนาหาทางออกด้านการเมืองของไทยให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิดให้ร่วมแสดงความคิดเห็น จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากการบันทึกวิดีโอและจดบันทึกประกอบ มาทำการวิเคราะห์เพิ่มเติมพร้อมเหตุผลประกอบ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือรูปแบบที่สองในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยศึกษารายละเอียดข้อมูลพื้นฐานจากตำราเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ รวมถึงจากประสบการณ์ตรงที่คุ้นเคยกับการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออก
2. กำหนดขอบเขตและโครงสร้างเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย
3. สร้างข้อคำถามของการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญและเพื่อนนักศึกษาปริญญาโทพิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ และข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มเป้าหมาย

รูปแบบที่สามคือสังเกตการณ์การมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถามหรือผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยสังเกตสีหน้า ภาษา ท่าทาง การให้ความร่วมมือหรือสนใจในการซักถามและตอบแบบสอบถามต่างๆ รวมถึงในระหว่างการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออกด้วย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ดำเนินการในสองส่วน โดยเริ่มจากการรวบรวม 1) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่องการเมือง จากสถาบันพระปกเกล้า เพื่อนำมาสังเคราะห์องค์ความรู้และนำมาเป็นภาพอนาคตในเวทีประชาเสวนาหาทางออก 2) รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ถูกต้องครบถ้วน และครอบคลุมมากที่สุด ดังนี้ 2.1) เก็บรวบรวมข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการ

ประชาเสวนาหาทางออก โดยใช้แบบสอบถาม 2.2) เก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้ที่เข้าร่วมเวทีประชาเสวนาหาทางออก ได้แก่ ผู้นำการอภิปรายและผู้เอื้อกระบวนการกลุ่ม ซึ่งเนื้อหาที่ใช้ในการถาม ได้แก่ องค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออกด้านการเมือง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ตรงของทุกคนอีกทางหนึ่งด้วย 2.3) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยอีกทาง

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบกัน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
ในรูปแบบของสถิติบรรยาย เพื่ออธิบายข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ นำเสนอด้วยตารางและแผนภูมิรูปภาพ ซึ่งนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ยและร้อยละ เพื่อเรียงลำดับตัวแปรที่กลุ่มเป้าหมายให้ความสำคัญที่มีส่วนให้สนใจมาเข้าร่วมเวทีประชาเสวนาหาทางออก ด้านการเมือง เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
มีการตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์ โดยทำการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Data Triangulation) ตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ประกอบด้วย เวลา สถานที่ และบุคคล ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มเป้าหมายแบ่งเป็นสองพื้นที่ ดังนี้ 1) พื้นที่ในกรุงเทพฯ ณ โรงแรมเซ็นทรา ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ กรุงเทพฯ พื้นที่ต่างจังหวัด ณ โรงเรียนพัฒนาผู้นำและสร้างสันติธรรม รักสกูล (RUC School) จังหวัดขอนแก่น 2) ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน พื้นที่ในกรุงเทพฯ วันที่ 18 กรกฎาคม 2557 และพื้นที่ในต่างจังหวัด วันที่ 7 สิงหาคม 2557 จัดคนละเดือน 3) กลุ่มเป้าหมาย ซึ่ง

มาจากหน่วยงานที่แตกต่างกัน พื้นที่ในกรุงเทพฯ กลุ่มเป้าหมายคือสมาชิกของสภาพัฒนาการเมืองทั่วประเทศไทย พื้นที่ในต่างจังหวัดกลุ่มเป้าหมายคือประชาชนทั่วไป ได้แก่ ทหาร ข้าราชการ เกษตรกร ผู้นำชุมชน นักวิชาการ สาขา รัฐศาสตร์ ผู้ประกอบการเอกชน จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึกประกอบ

3. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้าง

ข้อสรุป ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึกประกอบการจัดเวทีประชาเสวนาทางออก

ผลการวิจัย

จากการศึกษาถึงองค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดเวทีประชาเสวนาทางออกด้านการเมืองที่เหมาะสมกับคนไทย และสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของการประชุมและผู้เข้าร่วมประชุมนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จอยู่ด้วยกัน 6 ประการ ได้แก่ 1) ความเป็นกลางของผู้ดำเนินการจัดเวทีประชาเสวนาทางออก 2) บุคลากรที่มาดำเนินงานเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับการจัดเวทีประชาเสวนาทางออก 3) หัวข้อและเนื้อหาในการจัดเวทีประชาเสวนาทางออกตรงกับที่ผู้เข้าร่วมเวทีฯ สนใจและเห็นความสำคัญ (เรื่องใกล้ตัว) 4) ผู้อำนวยการกลุ่มเป็นผู้มีส่วนทำให้กระบวนการในเวทีประชาเสวนาทางออกมีความราบรื่นและหาข้อสรุปได้ 5) ผู้เข้าร่วมเวทีฯ ต้องมีความเชื่อมั่นในกระบวนการประชาเสวนาทางออกกว่าช่วยแก้ปัญหาด้านการเมืองก่อให้เกิดความสามัคคีให้กับคนในชาติได้ 6) บรรยากาศการจัดสถานที่แบบโต๊ะกลมในเวทีประชาเสวนาทางออกมีส่วนทำให้ผู้เข้าร่วมเวทีฯ มีความรู้สึกเท่าเทียม เสมอภาค ให้ออกมาที่จะร่วมแสดงความคิดเห็น

อภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาองค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดเวทีประชาเสวนาทางออกได้ข้อสรุปขององค์ประกอบที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จอยู่ด้วยกัน 6 ประการ ซึ่งบางข้อสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุจินันท์ (2556 : 125) ที่พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความขัดแย้ง โดยใช้กระบวนการประชาเสวนาทางออกที่สำคัญที่สุดคือ ผู้ดำเนินการประชาเสวนาทางออก มีส่วนสำคัญ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเน้นทำเวทีประชาเสวนาทางออกกับกลุ่มชาวบ้านและผู้ประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรมเป็นหลัก ซึ่งผลการศึกษาของผู้วิจัยผู้อำนวยการกลุ่มก็เป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบของความสำเร็จในเวทีประชาเสวนาทางออก อยู่ในลำดับที่ 4 ขององค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดเวทีประชาเสวนาทางออกด้านการเมือง

อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กิจพิพัฒน์ (2550 : 121) ที่พบว่าปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จการสานเสวนาประชา ประกอบด้วยมีข้อควรระวังถึง 3 ประการ อันได้แก่ 1) คุณลักษณะของผู้นำการอภิปราย วิทยากรกระบวนการและผู้อำนวยความสะดวกและผู้เข้าร่วมการสานเสวนาประชา 2) ขั้นตอนการสานเสวนาและวิธีการนำเสนอ 3) สภาพแวดล้อมและส่วนประกอบของการจัดประชุม ซึ่งผลการศึกษาของผู้วิจัยซึ่งขอทำการเปรียบเทียบในแต่ละหัวข้อ เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน ดังนี้ 1) คุณลักษณะของผู้นำการอภิปราย วิทยากรกระบวนการและผู้อำนวยความสะดวกและผู้เข้าร่วมการสานเสวนาประชา ในส่วนของผู้วิจัยผลการศึกษาได้ทำการชี้เฉพาะลงไปของคุณสมบัติของผู้นำการอภิปราย วิทยากรกระบวนการและผู้อำนวยความสะดวก ที่ต้องมีความรู้ความสามารถเหมาะสมที่จะมาดำเนินงาน 2) ขั้นตอนการสาน

เสวนาและวิธีการนำเสนอ จากการเก็บรวบรวม ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายของผู้วิจัยเห็น ด้วยว่ากระบวนการในการประชาเสวนาหาทางออก นั้น ทั้งวิธีการหาฉันทมติ การรับฟัง การสื่อสาร เป็นส่วนประกอบของความสำเร็จในเวทีประชาเสวนาหาทางออก 3) สภาพแวดล้อมและ ส่วนประกอบของการจัดประชุมในส่วนของผู้วิจัย อยู่ในองค์ประกอบของความสำเร็จลำดับที่ 6 ของ การจัดเวทีประชาเสวนาหาทางออกด้านการเมือง

ข้อสังเกตเพิ่มเติมจากผู้วิจัย จะเห็นได้จาก ผลลัพธ์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในสอง เวที ในเวทีแรก กลุ่มเป้าหมาย คือ สมาชิกของสภา พัฒนาการเมืองจากทั่วประเทศไทย ซึ่งมีพื้นฐานความรู้ด้านการเมืองการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นตัวแทนในการมาประชุมอบรมสัมมนารับความรู้ทางการเมือง อยู่เสมอและนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับชุมชนของตน พบว่าผลลัพธ์จากการตอบแบบสอบถามมีความชัดเจนตรงประเด็น และแนวคำตอบมักจะไป ในทางเดียวกัน ทั้งกลุ่ม ส่วน ในเวทีที่สอง กลุ่มเป้าหมาย มาจากหลากหลายภาคส่วน ได้แก่ ทหาร ข้าราชการ เกษตรกร ผู้นำชุมชน นักวิชาการ สาขารัฐศาสตร์ ผู้ประกอบการเอกชน เป็นต้น ซึ่งต่างมีความรู้พื้นฐานด้านการเมืองที่แตกต่างกัน ผลลัพธ์จากการตอบแบบสอบถามจึงมีความ หลากหลาย การสรุปผลต้องใช้เวลาวิเคราะห์และ ละเอียดย่อจนมากกว่าในเวทีแรก รวมถึงการเชิญ กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมเวที ในหนังสือเชิญผู้วิจัยใช้ หัวข้อในการเชิญกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมเวทีว่า “การ ประชาเสวนาหาทางออก เรื่อง ประชาธิปไตยที่ เหมาะสมกับประเทศไทย” พบว่าในเวทีแรก กลุ่มเป้าหมายมาเข้าร่วมครบทั้ง 120 คน (เป็นเรื่อง โกลด์ตัว) แต่ในเวทีที่สอง กลุ่มเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ

80 คน มาร่วมจริง 50 คน ผู้วิจัยจึงสุ่มสอบถามจาก เกษตรกรและผู้นำชุมชน (ภาคส่วนที่มาร่วมงานไม่ ตามเป้าหมาย) ว่าเพราะอะไร ทำไมเพื่อนๆ ใน ชุมชน ถึงมาร่วมงานน้อย จึงได้คำตอบว่าชาวบ้าน ส่วนใหญ่สนใจเรื่องปากท้องมากกว่าเรื่องการเมือง

จากข้อสังเกตข้างต้น สรุปได้ว่าการจัด เวทีประชาเสวนาหาทางออกในแต่ละครั้ง การที่ หัวข้อในการจัดเวทีฯ แตกต่างกันและกลุ่มเป้าหมาย ที่เข้าร่วมเวทีฯ แตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้ องค์ประกอบของความสำเร็จแตกต่างกันไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

กิจพิพัฒน์ ชุ่นด้วง. การนำสานเสวนาประชา

(Citizen Dialogue) มาใช้เป็น เครื่องมือสร้างความเข้าใจร่วมกันใน การเตรียมความพร้อมในการบริหาร จัดการเชิงกลยุทธ์ด้านการศึกษาระดับ องค์กรบริหารส่วนตำบล. [รายงาน การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสน- ศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยการ ปกครองท้องถิ่นสาขา การปกครองท้องถิ่น]. ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2550.

เจมส์ แอล เครย์ตัน. คู่มือการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการตัดสินใจของ ชุมชน. (วันชัย วัฒนศัพท์, ผู้แปล). ขอนแก่น : หจก. โรงพิมพ์คลัง นานาวิทยา; 2556.

เดวิด แมททิวส์. การเมืองภาคพลเมือง.

(วันชัย วัฒนศัพท์, ผู้แปล).

ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟ เซ็ต; 2542.

วันชัย วัฒนศัพท์. ประชาธิปไตยแห่ง

การปรึกษาหารือ/ประชาธิปไตยแห่ง

การสานเสวนาหาทางออก.

ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริกัณฑ์ ออฟ

เซต; 2557.

สุจินันท์ หรสิทธิ์. กระบวนการแก้ไขปัญหา

ความขัดแย้งพื้นที่อุตสาหกรรมและ

ชุมชน : กรณีศึกษาการแก้ปัญหา

ความขัดแย้งของชุมชนหนึ่งกับ

โรงงานในเขตอุตสาหกรรม ปิโตร

เคมีอำเภอเมืองระยอง จังหวัด

ระยอง. [รายงานการค้นคว้าอิสระรัฐ

ประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น สาขา

การปกครองท้องถิ่น] ขอนแก่น :วิทยาลัย

การปกครองท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2556.

บทความออนไลน์

บทบรรณาธิการการเมือง. รองปลัด กท.' ตั้ง

กรอบปฏิรูป ลุยรับฟังความเห็น

ปชช. 2 เดือน. ไทยรัฐ. [วารสาร

ออนไลน์]. 4 มิถุนายน 2557.

[อ้างเมื่อ 21 กรกฎาคม 2557],

จาก

<http://www.thairath.co.th/content/427345>

บทบรรณาธิการ อีสราภาพแห่งความคิด.

ปฏิรูป-ปรองดอง 'คสช.' ต้องดีใจอย่าให้

แตก. ไทยโพสต์. [วารสารออนไลน์]. 5

มิถุนายน 2557. [อ้างเมื่อ 21 กรกฎาคม

2557], จาก

<http://www.thaipost.net/news/050614/91>

282.